

Naabrid rähklevad hullu ilma tujudega

► Venemaa võimumedhed süüdistavad loodusõnnetustes esmalt meteorolooge

Ain Kallis
klimatoloog

► Vahel on hea olla pisike: naabreid tabavad suured hoobid lähevad meist lihtsalt mööda. Kõige kehvema kliimaga riigid on Venemaa, USA ja Hiina. Mis neile kõik kaela ei lange: orkaanid ehk taifuunid, uputused, tapvad kuuma- ja külmalained ning põuad, maavärisemised, vulkaanipursked ja tsunamid.

Kahte viimast loodusõnnetust pole Eestis aastatuhandeid nähtud, pigem võiksid meteoriiditabamused saada meie tunnusmärgiks – näitamaks kosmiliste jõudude tähelepanu.

VENE RASKED KEVADED. 170 aastat tagasi kirjutas Puškin: "Kuid kevad – piin on see: ta sul la kaasa toob ja tüütu porileha...". Viimatise aastaajad on poeedi kodumaale kaasa toonud mitte ainult porileha, vaid mudalaviine ja uputusi.

2001. aasta mais kadus maa-munalt mitu Leena jõe äärset linna, tänavu juunis tabasid Põhja-Kaukaasiat ülitugevad paduvihmad, mägedel sulas igilumi. Tereki jõgi, mis ka tavalisel suvel "tantsib ja lõõtsub kui vihane loom, / kes mõirates veriseid palasid isub. ("Kaukasus"), paiskus kuu aega tagasi üle kallaste.

Veevood pühkisid teelt linnu ja külasid, hukkus üle saja elaniku ja 11 000 karilooma. Majade vahel ujus 12 siberi katku lõpnud loomade matmispaigast välja uhutud sadu korjuseid. Riigile tekitatud tohutu rahaline kahju ületas 14 miljardit rubla. Kes on õnnetuses süüdi? Nagu mullu meie maal pärast juulitorni ja trombe süüdistas minister Loodus sünoptikuid õnnetuses, olid ka esimesed etteheited Venemaa minister Šoigult suunatud meteoroloogidele. "On vaja anda äärmiselt täpset informatsiooni!", mürises kriitika ministri suust.

Moskva sünoptikute õnneks anti esimene tormihoiatus kaks päeva enne loodusõnnetust. Erakordselt vägevad, kuni 14 kilomeetrini ulatuvad äikesepilved kogunesid 16. juunil paljukannatanud Põhja-Kaukaasia kohale. Eriti ohtliku ilmanähtuse hoiatus jõuti anda kaheksa tundi enne paduvihma algust.

Juunikuu üleujutused Lõuna-Venemaal sundisid tuhandeid inimesi oma kodud maha jätma ning pühkisid minema autosid ja sildu. FOTO: REUTERS

Ainult see polnud prognoositav, et puudusid need, kellele hoiatust edastada. Stavropoli krai vastavates asutustes ei võetud telefonitoru hargilt!

Ilmaennustus tähtsus osaliselt – poole päevaga sädas alla kolme kuu vihmanorm. Halb oli see, et sellist üleujutust ei osatud ette näha. Vee alla jäi 346 asulat. Loodusõnnetuse klimatoloogiline analüüs näitas, et nii võimsat uputust võib esineda vaid kord 200 aasta jooksul.

KUS KOGU, SEAL VÄGE, ütles Jüri kandi vanasõna. Venemaa eraldas ilmteenistuse moderniseerimiseks kuni 2004. aastani 5,8 miljonit rubla. "See ei ole raha tulde loopimine," kommenteeris valitsuse otsust Viktor Trenin, Rosgidrometi asedirektor. "Kui arenenud riikides ulatub järgmise päeva ilma prognoosi täpsus 90-98 protsendini, siis viiendaks päevaks see

väheneb 60-70 protsendile. Me pole ju jumalad... Edasi käib võitlus prognoosi täpsuse iga kümnendiku pärast."

Seitse aastat tagasi vene ilmteenistusele muretsetud superarvuti CRAY, mis teeb kaks miljardit tehet sekundis, jääb sünoptikute vajadustele alla, uue ilmasatelliidi orbiidile laskmist oodatakse aga juba aastat paar. Ilmateadlaste üheks lootuseks on veel unikaalne meteor, mis asub Moskvast 106 kilomeetri kaugusel Obninskis. See 312 m kõrgune rajatis püstitati 1958. aastal tuumasõja või aatomielektrijaamade leket tagajärgede uurimiseks.

Nüüd pole teaduslik tootmisühendus "Taifuun", mille alal mast asub, enam ülisalajane objekt. Tema territooriumilt lastakse taevasse ka välismaa geofüüsikalisi rakette, vene omad lendavad üles rahepilvede tõrjumiseks. Uus katsetatav

süsteem, mis kannab nime Alazan, olevat eriti efektiivne, mistõttu on ka salajaste nimekirjas – tulevikus hea maha müüa.

Viiekorruselise hoone suuruses kliimakambri tekitatakse kunstlikke pilvi, et nende hajutamist proovida.

Meteomasti põhiülesanne on aga orkaanide ja tornaadode olemuse uurimine. Pilvedeni küündivat elektroonikat täis topitud torni tabavad sageli väljud: "Raksatused ähvardavad kõrvakuulmise ära võtta!", kurdavad meteoroloogid.

"Kas taevas kukub alla, kui sulgeme tolle Taifuuni?", olevat üks ametnik küsinud. Riigil raha napib, parem investeerida sääraestesse tululikesse aladesse nagu nafta või gaasi tootmine.

Mida hakkab inimkond teema siis, kui maa-alused energiaressursid ammenduvad? Atmosfäär aga jääb. Kui teda väga ära ei solgita.